

Αρχαία Ελληνικά Προσανατολισμού • Κύκλος μαθημάτων Β' Λυκείου
Κλείδα για το Διαγώνισμα του Γενάρη 2026

Διδαγμένο Κείμενο

A1. 1 μονάδα για κάθε χαρακτηρισμό + 1 για κάθε χωρίο

α. Σωστό <i>Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν</i>
β. Σωστό <i>διὰ τὸ εἰδέναι τὸ ἐπίστασθαι ἐδίωκον καὶ οὐ χρήσεώς τινος ἔνεκεν.</i>
γ. Σωστό <i>πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων ...ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι</i>

A2. Ο Αριστοτέλης αναφέρει ότι επιζητούμε τη φιλοσοφία ως τη μόνη ελεύθερη επιστήμη κατά τρόπο αναλογικό (ὡσπερ ...) με την έννοια του ελεύθερου ανθρώπου, καθώς ελεύθερος είναι εκείνος ο άνθρωπος που υπάρχει για τον εαυτό του και όχι για κάποιον άλλο. **Ὅπως ο ελεύθερος άνθρωπος υπάρχει για τον εαυτό του, έτσι και φιλοσοφία υπάρχει για τον εαυτό της.** (4 μονάδες)

B1. κατά την προτεινόμενη μοριοδότηση, **10** μονάδες

- **φιλοσοφεῖν:** Για τον Επίκουρο η φιλοσοφία είναι συνυφασμένη με τη μελέτη των φυσικών φαινομένων (φυσιολογία) και την άσκησή της στον ευρύτερο χώρο μιας κοινότητας φίλων (συμφιλοσοφεῖν). Ο σκοπός της είναι διπλός: θεραπευτικός, καθώς απαλλάσσει τον άνθρωπο από τον φόβο για τη φύση, τους θεούς, τον θάνατο και τον πόνο, και διδακτικός, καθώς μαθαίνει τον άνθρωπο να βρίσκει τα όρια του πόνου και της ηδονής. (2 μονάδες)
- **οὔτε γὰρ ἄωρος οὐδείς ἐστὶν οὔτε πάρωρος πρὸς τὸ κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον:** Στην ουσία πρόκειται για αναδιατύπωση της παραπάνω θέσης. Κανένας δεν είναι ανώριμος ή υπερώριμος για εκείνο που διασφαλίζει την υγεία της ψυχής. Η φιλοσοφία είναι για όλους του ανθρώπους ανεξαρτήτως ηλικίας και όχι μόνο. Ο Επίκουρος αιτιολογεί (γάρ) με διπλή έντονη άρνηση (οὔτε ... οὔτε), ότι ούτε οι νέοι πρέπει να θεωρούν τον εαυτό τους ανώριμο για τη φιλοσοφία, ούτε και οι ηλικιωμένοι να θεωρούν ότι έχουν περάσει την ώριμη για τη φιλοσοφία περίοδο της ζωής τους (αντίθεση: ἄωρος, πάρωρος). Αποτελεί μάλιστα κοινό τόπο στα κείμενα του Επίκουρου η πεποίθηση ότι όπως η ιατρική φροντίζει το σώμα, έτσι και η φιλοσοφία φροντίζει για την ψυχική υγεία (προς το κατὰ ψυχὴν ὑγιαῖνον). (1 μονάδα)
- **εὐδαιμονία** (:ευτυχία) : Για τους περισσότερους φιλοσόφους της αρχαιότητας η εὐδαιμονία είναι ο τελικός σκοπός της ανθρώπινης ζωής, η επιδίωξη όλων των ανθρώπων, το απώτατο αγαθό –αλλά δίνουν διαφορετικό περιεχόμενο στην έννοια. Στην επικούρεια φιλοσοφία η εὐδαιμονία έχει κεντρική θέση, αποτελώντας ένα ιδανικό εφικτό σε όλους τους ανθρώπους, ανεξαρτήτως φυλετικής καταγωγής, φύλου, ηλικίας, κοινωνικής θέσης και οικονομικής κατάστασης. Η ήδονη είναι το κεντρικό περιεχόμενο της ανθρώπινης ευδαιμονίας: τὴν ἡδονὴν ἀρχὴν καὶ τέλος λέγομεν εἶναι τοῦ μακαρίως ζῆν (Επιστολή στον Μενουκέα, 129). Συνίσταται στη μετρημένη απόλαυση φυσικών και πνευματικών αγαθών, έπειτα από νηφάλιο στοχασμό, που οδηγεί στην άπονια και στην άταραξία, δηλαδή, την ψυχική γαλήνη. Ο ευδαίμων άνθρωπος, έχοντας απαλλαγεί από τον πόνο της ζωής αλλά και τον φόβο του θανάτου, παρομοιάζεται με τον θεό. (3 μονάδες)

Συνεπώς κανείς δε δικαιολογείται να αρνείται τα αγαθά της φιλοσοφίας. Ούτε εκείνος που θεωρεί ότι δεν είναι ακόμη η κατάλληλη ώρα, ούτε όποιος πιστεύει ότι αυτή έχει περάσει, (Ὁ δὲ λέγων ... ὁμοίος ἐστὶν – αναλογία), καθώς η ευτυχία είναι εφικτή σε κάθε περίοδο της ζωής του ανθρώπου

- **Εκφραστικοί τρόποι:** (επιλογή 2 εκ των παρακάτω -4-) (4 μονάδες)
  1. **μῆτε μελλέτω, μῆτε κοπιάτω,**
  2. **φιλοσοφητέον,**
  3. **μελετᾶν χρή.**

- ☞ Οι φράσεις αυτές έχουν έντονο προτρεπτικό και δεοντολογικό χαρακτήρα (προστακτικές, ρηματικό επίθετο –τέος που δηλώνει το δέον καθώς ισοδυναμεί με δεῖ / χρῆ + απαρέμφατο). Έτσι, ταιριάζουν απολύτως με το γραμματειακό είδος στο οποίο εντάσσεται το κείμενο ως λόγος προτρεπτικός ή διδακτική επιστολή. Οι προτροπές αυτές αποκαλύπτουν επίσης ότι ο άνθρωπος είναι ελεύθερος να επιλέξει και να διαμορφώσει τον τρόπο της ζωής του, καθώς καλείται, λοιπόν, να πάρει αποφάσεις και να αναλάβει ενεργό δράση και την ευθύνη των πράξεών του.

4. Αντίθεση νέος - γέρον:

- ☞ Σε ανάλογο πλαίσιο, με την αντίθεση που σχηματίζεται μεταξύ του νέος ... γέρον (νοηματικά υποκειμένα των ρηματικών τύπων μελλέτω, κοπιάτω, μελετᾶν, αλλά και ποιητικό αίτιο στο φιλοσοφητέον που ακολουθεί), προβάλλεται εναργέστατα η αξία της φιλοσοφίας για κάθε ηλικία.

B2. 5 σημεία (•) x 2 μονάδες = 10 μονάδες

α. Ο Αριστοτέλης τοποθετεί στην αφετηρία της φιλοσοφίας, μιας κατεξοχήν λογικής δραστηριότητας, ένα πάθος, τον θαυμασμό. Το συγκεκριμένο πάθος δεν κινητοποιεί μόνο τη φιλοσοφική σκέψη, αλλά επεκτείνεται και κυριαρχεί σε αυτήν, γίνεται φορέας της φιλοσοφίας και διέπει κάθε βήμα του φιλοσοφημένου ατόμου.

- **θαυμάζω** : μένω έκθαμβος, νιώθω έκπληξη για κάτι. Το ρήμα δεν μπορεί να αποδοθεί πλήρως στα νέα ελληνικά, καθώς περιλαμβάνει τόσο την έκπληξη (ευχάριστη ή δυσάρεστη, άρα και την αμηχανία) όσο και την περιέργεια και τον θαυμασμό. Το θαυμάζειν αποτελεί και για τον Πλάτωνα αρχή της φιλοσοφίας: μάλα γάρ φιλοσόφου τούτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν. οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη [: έντονα ο φιλόσοφος βιώνει την έκπληξη και τον θαυμασμό. Και δεν είναι άλλη η αρχή της φιλοσοφίας παρά ακριβώς αυτή] (Θεαίτητος 155d). (2 μονάδες)

Είναι εμφανές ότι με την επιλογή του ρήματος «θαυμάζω» ο Αριστοτέλης παραπέμπει ευθέως στον πλατωνικό Θεαίτητο. Στο κείμενό μας «τὸ θαυμάζειν» θα συνδεθεί ευθέως με τη φιλοσοφική «ἀπορίαν». Από αυτό το σημείο ο φιλόσοφος δεν μιλά πια γενικά για τη σοφία, αλλά για τη Φιλοσοφία, καθώς το βάρος πέφτει πλέον στην αγάπη για την ίδια τη σοφία. (Θωμάς Ακινάτης)

β. Στη δεύτερη αυτή περίοδο λόγου ο Αριστοτέλης διατυπώνει τον ισχυρισμό ότι η απορία και ο θαυμασμός οδηγούν τον άνθρωπο στη συνειδητοποίηση της άγνοιας του. **Η επιθυμία του ανθρώπου να υπερβεί την άγνοια οδηγεί τον αρχικό του θαυμασμό στη φιλοσοφία.**

- **ἀπορώ** (< στερ. α- + πόρος :πέρασμα): βρίσκομαι σε αδιέξοδο και αμηχανία, αδυνατώ να κατά-λάβω και να εξηγήσω κάτι· διατυπώνω απορία, ρωτώ να μάθω κάτι. Ο Αριστοτέλης (Μετὰ τὰ Φυσικά, 993a30 κ.ε.) παρομοιάζει τη διάνοια που βιώνει την ἀπορία με διάνοια δεμένη που επιδιώκει λύση (λύσιμο). Με αυτό τον τρόπο η ἀπορία γίνεται αφετηρία φιλοσοφικής αναζήτησης.
Η παρομοίωση αυτή μάς φέρνει στον νου την πλατωνική αλληγορία του σπηλαίου. (2 μονάδες)

- (διὸ και ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἔστιν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων): Ιδιαίτερα αξιοπρόσεκτη είναι η παραπάνω παρενθετική διατύπωση: **Ο φιλόσοφος ταυτίζεται με εκείνον που αγαπά τους μύθους. Οι μύθοι και η φιλοσοφία διαθέτουν κοινή αφετηρία, καθώς και τα δύο προκύπτουν από την έκπληξη και τον θαυμασμό.** Ως μύθο μπορούμε να ορίσουμε κάθε αφήγηση που έχει ποιητικό χαρακτήρα, είτε προέρχεται από την παράδοση και τον θρύλο είτε πρόκειται για κατασκευή κάποιου διανοητή. Ωστόσο, ο μύθος δεν μπορεί να οδηγήσει με ακρίβεια στην τεκμηριωμένη, επιστημονική γνώση. Πάντως, δεν είναι παράδοξο ότι ο φιλόμυθος είναι υπό μία έννοια φιλόσοφος. Ο μύθος αποτελούσε μέσο έκφρασης των αναζητήσεων του ανθρώπου για θέματα που δεν αφορούσαν τον πρακτικό βίο, αλλά κάλυπταν τις περαιτέρω ανησυχίες τους για θεμελιώδη ζητήματα (π.χ. πῶς δημιουργήθηκε ο κόσμος). Το ίδιο συμβαίνει και με τη φιλοσοφία. **Συνεπώς, η φιλοσοφία και ο μύθος δεν είναι τίποτε άλλο παρά τρόποι διαφυγής του ανθρώπου από την άγνοια.** Ο μύθος προηγείται του λόγου. Η μετάβαση από τη μυθική στην ορθολογική σκέψη είναι διαδικασία περίπλοκη και αργή. Σύμφωνα με τον Κ. Τσάτσο ο μύθος έχει ως πρώτη πηγή τις αναγκαίες αντιδράσεις της ανθρώπινης συνείδησης μπροστά στο άγνωστο. (2 μονάδες)

- Η **παρένθεση** λοιπόν δεν αποτελεί απλό συνειρμό του φιλοσόφου, αλλά αντιστοιχεί σε ένα βαθύτερο ερμηνευτικό σχήμα για την πορεία της ανθρωπότητας από τον μύθο στο λόγο (τη γνώση). Ο μύθος και ο λόγος δεν αποτελούν παρά δύο διαφορετικούς τρόπους σκέψης προσέγγισης των μεγάλων ερωτημάτων για τον θεό, τον κόσμο και τον άνθρωπο. Ο Αριστοτέλης γνωρίζει ότι το πέρασμα από τον μύθο στο λόγο, από το έπος στην τραγωδία, την ιστοριογραφία και τη φιλοσοφία, αποτυπώνει εύστοχα την πορεία του αρχαιοελληνικού στοχασμού. Ξέρει ακόμα ότι μπορεί το βάρος να μετακινήθηκε σταδιακά προς τον λόγο, ο μύθος όμως ποτέ δεν απαξιώθηκε στην Αρχαία Ελλάδα. (2 μονάδες)
- Όπως τονίζεται και στο παράλληλο καίμενο, μέσω της αφήγησης των Αισώπειων Μύθων αποκαλύπτονται βασικές ηθικές αξίες για τη ζωή, τίθενται **μηνύματα** και, παράλληλα, δίνονται και **σημαντικές συμβουλές** και μαθήματα ζωής. Έτσι οι μύθοι αποκτούν **παραδειγματικό χαρακτήρα** και **ηθικοποιούν τον άνθρωπο**. (2 μονάδες)

B3.

- απαρχή, έναρξη, αρχηγός
- προσελήνωση, πανσέληνος, σεληνόφως
- ωρολογοποιός,
- απραγμία, διαπραγματεύση
- χρησιμοποίηση, αχρηστία, κατάχρηση
- αρχικός
- σεληνιακός
- ωραίος
- πρακτικός
- χρήσιμος

B4. 1-γ 2-α 3-α 4-β 5-β

Αδίδακτο Θέμα

G1. Λυσίας, “Περί της δημεύσεως του Νικίου αδελφού

Μονάδες 20

Πρωτότυπο κείμενο	Νεοελληνική απόδοση
[9] καὶ μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ Διόγνητος διαβληθεὶς μὲν ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν φεύγων ᾤχετο, μετ’ ὀλίγων δὲ τῶν ἐκπεπτωκότων οὐτ’ ἐπὶ τὴν πόλιν ἐστρατεύσατο οὐτ’ εἰς Δεκέλειαν ἀφίκετο· οὐδ’ ἔστιν ὅτου κακοῦ αἴτιος* οὔτε φεύγων οὔτε κατελθὼν τῷ ὑμετέρῳ πλήθει γεγένηται, ἀλλ’ εἰς τοῦτ’ ἀρετῆς ἦλθεν ὥστε μᾶλλον ὠργίζετο τοῖς εἰς ὑμᾶς ἡμαρτηκόσιν ἢ τοῖς αὐτῷ τῆς καθόδου αἰτίοις γεγενημένοις <χάριν ἤδει*>.	[9] Κι ο Διόγνητος λοιπόν, κύριοι δικαστές, επειδή κατηγορήθηκε ψευδῶς από τους συκοφάντες ἔφυγε βιαστικά (από την πόλη), και μαζί με λίγους από τους εξόριστους (ἦταν ανάμεσα στους λίγους εξόριστους που) δεν εκστράτευσε ούτε εναντίον της πόλης, ούτε πήγε στη Δεκέλεια. Και δεν υπήρξε ποτέ αἴτιος κάποιου κακοῦ* για τη μερίδα σας ούτε όταν ἔφυγε (ἐξορίστηκε) ούτε όταν ἐπέστρεψε,
[10] καὶ ἀρχὴν μὲν οὐδεμίαν ἤρξεν ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ. ἐπειδὴ δὲ τάχιστα ἦλθον εἰς τὴν Ακαδήμειαν Λακεδαιμόνιοι καὶ Πausανίας, λαβὼν τὸν Νικηράτου καὶ ἡμᾶς παῖδας ὄντας, ἐκείνον μὲν κατέθηκεν ἐπὶ τοῖς γόνασι τοῖς Πausανίου [...]	[10] Και κανένα αξίωμα δεν ἄσκησε κατά την περίοδο της ὀλιγαρχίας. Και, ὅταν γρήγορα ἦρθαν στην περιοχή της Ακαδήμειας (μόλις εγκαταστάθηκαν στην Ακαδημ(ε)ία οι Λακεδαιμόνιοι και ο Πausανίας), αφού πήρε μαζί του το γιο του Νικηράτου και εμᾶς που ἡμασταν παιδιά (ἀκόμη), ἐκείνον τον τοποθέτησε στα γόνατα του Πausανία [...]

Γ2. κατά την προτεινόμενη μοριοδότηση, 10 μονάδες

- Όταν έφτασαν στην Αθήνα ο Πausanίας με τους στρατιώτες του, ο Διόγητος τον παρακάλεσε να τους βοηθήσει, τιμωρώντας αυτούς που είχαν αδικήσει τους Αθηναίους δημοκρατικούς. («ήξιου Πausανίαν βοηθήσαι[...] και τιμωρόν γενέσθαι τῶν εἰς ἡμᾶς ἡμαρτηκότων»). (2 μονάδες)
- Μάλιστα ο Διόγητος προσπάθησε να τον ευαισθητοποιήσει φέρνοντας μαζί τον γιο του, τον Νικήρατο -τον οποίον τοποθέτησε στα γόνατα του Σπαρτιάτη - και τα δυο του ανίψια («ἐκεῖνον μὲν κατέθηκεν ἐπὶ τοῖς γόνασι τοῖς Πausανίου, ἡμᾶς δὲ παραστησάμενος ἔλεγε»). (2 μονάδες)
- Έτσι, ο Πausanίας άρχισε να είναι ευνοϊκός προς τους δημοκρατικούς («ἤρξατο εὖνους εἶναι τῷ δήμῳ») και κατεδείκνυε ως παράδειγμα την κακή διακυβέρνηση των τριάκοντα στους υπόλοιπους Σπαρτιάτες. (3 μονάδες)
- Έγινε λοιπόν φανερό σε όλους τους Πελοποννησίους ότι οι τύραννοι εξόντωναν τους καλύτερους των πολιτῶν ως προς το γένος, την περιουσία και την αρετή, και όχι τους χειρότερους από τους πολίτες («ὅτι οὐ τοὺς πονηροτάτους τῶν πολιτῶν ἀπέκτεινον»). (3 μονάδες)

Γ3. 10 λέξεις x 1 μονάδα = 10 μονάδες

- (τῷ) ἀνδρί
- (ᾧ) συκοφάντα
- ταῖς πόλεσι(ν)
- τοῖς παραδείγμασι(ν)
- ἀπάντων
- οἱ πολῖται
- φυγεῖν
- κάτελθε (μισή μονάδα για παρατοπισμό).
- εἶπατε
- λαβέ

Γ4. 10 σημεία (•) x 1 μονάδα = 10 μονάδες

χρόνῳ • **δοτική** (ετερόπτωτος προσδιορισμός, του ποσού) **μέτρου ή διαφοράς** στο ὕστερον .

Νικίου • **γενική** (ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός), **καταγωγής** στο ὕος.

γένει • **δοτική** (πλαγιόπτωτος επιρρηματικός προ.) της **αιτίας** στο δοκῶν / εἶναι / μετασχεῖν.

δικασταί • (ομοιόπτωτος ονοματικός) **επιθετικός προσδιορισμός** στο ἄνδρες.

κακοῦ • **γενική** (ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός) της **αιτίας** από το αἴτιος.

ἀρετῆς • **γενική** (ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός) **δαιρετική** στο εἰς τοῦτ'.

τοῖς ἡμαρτηκόσιν • **επιθετική μετοχή & αντικείμενο** στο ᾠργίζετο.

τοῖς Πausανίου • (ομοιόπτωτος ονοματικός) **επιθετικός προσδιορισμός** στο τοῖς γόνασι. & Πausανίου: **γενική** (ετερόπτωτος ονοματικός προσδ.) **κτητική** στο τοῖς γόνασι.

τῷ δήμῳ • **δοτική** (ετερόπτωτος ονοματικός προσδ.) **αντικειμενική** από το εὖνους.

ἅπασιν • (ομοιόπτωτος ονοματικός) **κατηγορηματικός προσδιορισμός** στο τοῖς ἐλθοῦσι.